

Elhunyt Kemény Gábor

Életének 73. évében elhunyt Kemény Gábor nyelvész, az MTA doktora, a Nyelvtudományi Intézet korábbi tudományos tanácsadója, a Miskolci Egyetem professor emeritusa.

Jánk István | 2021. március 11.

Kemény Gábor 1948. május 10-én Budapesten született. A gimnázium elvégzése után (1966) az ELTE Bölcsészettudományi Karán tanult magyar nyelv és irodalom szakon. Ezen döntésében nyilvánvalóan közrejátszott, hogy édesapja Kemény G. Gábor, a neves történész, irodalomtörténész és bibliográfus volt. 1971-ben egyetemi tanulmányait kitüntetéses diplomával zárta, majd ugyanebben az évben az MTA tudományos ösztöndíjas gyakornokaként a Nyelvtudományi Intézet Mai magyar nyelvi osztályán kezdett el dolgozni, ahol egészen nyugdíjazásáig, 2010-ig maradt főmunkatársként, majd külső munkatársként.

2002-től az MTA Nyelvtudományi Intézetének Lexikológiai és Lexikográfiai Osztályának tudományos tanácsadójaként is tevékenykedett, valamint ez évben a Magyar Tudományos Akadémia doktora lett. 1994-től a Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének docense, 1998-tól 2003-ig tanszékvezetője, 2003-tól egyetemi tanára, egészen haláláig pedig professzor emeritusa volt.

Főbb kutatási területei közé a stilisztika, nyelvhasználat, nyelvművelést, illetve később a lexikográfia tartozott. Ezekről maga Kemény Gábor úgy nyilatkozott, hogy „eddig pályafutásom során három olyan dologgal foglalkoztam [...], amelyet a szakma nem tekint »igazi« nyelvészetnek: stilisztikával, nyelvműveléssel és szótárkészítéssel”.

Kemény Gábor számos stilisztikai és nyelvhelyességi tárgyú könyv szerzője, szerkesztője volt, illetve egész életpályáját végigkísérte Krúdy Gyula munkásságának vizsgálata. 1982-től napjainkig tagja volt a *Magyar Nyelvőr* szerkesztőbizottságának, 1992-től szerkesztője volt az *Édes Anyanyelvünk* című lapnak. Grétsy Lászlóval együtt szerkesztette a *Képes diákszótárt* és a *Nyelvművelő kézikönyvtárt*, szerkesztőként és lektorként dolgozott a *Magyar értelmező kézikönyvtárának* új kiadásában, valamint haláláig lektora volt *A magyar nyelv nagyszótárának*.

Kemény Gábor nyelvészeti témájú műveinek felsorolása természetesen nem teljes, nem is lehetne az, hiszen hatalmas életművet hagyott hátra. A Magyar Tudományos Művek Tárában mintegy 414 mű található a neve alatt, köztük számos kötet, folyóiratcikk, s nem utolsósorban ismeretterjesztő munkák, amik fontos részét képezték a szakmai életútjának.

Kemény Gábor, Lőrincze Lajos-díjas és Gombocz Zoltán-érmes nyelvész 2021. március 7-én hunyt el, életének 73. évében.

Sányi – in memoriam Dr. K. G.

1962. szeptember elsején, szombaton 36 elsős ült be a lágymányosi József Attila gimnázium I.G osztályába; az egyik magasföldszinti tanterembe (ha jól emlékszem, de az egyetlen ember, aki pontosan emlékezne rá - mivel mindenre pontosan emlékezett - immár halott). A miénk volt az első koedukált évfolyam, bár a hétből csak három osztályba vettek fel lányokat is.

Nyár vége volt, egyébként is kreol bőröm még sötétebbre sült – romának néztek, senki nem akart mellém ülni, el is neveztek Fistesnek (Fisti, Füsti – kinek mire állt a szája). Aztán mégis sikerült padtársat találni; szégyenemre már nem emlékszem, kit.

Annál jobban emlékszem – és mindig emlékezni is fogok – egy (akkor még) föltűnően kistermetű, de annál jobban teljesítő fiúra, *Kemény Gáborra*, akivel egyre többet beszélgettünk, mivel kiderült, hogy tökéletesen egyforma érdeklődésűek vagyunk (külpolitika, „belpolitika”, sport). Hamarosan fény derült igazi közös szenvedélyünkre, a gombfocira, valamint arra is, hogy bölcsész apáink régóta ismerik egymást: „Te, ez a K.G. osztálytársad nem a Kemény G. Gábor fia?” - Gábor mamáját pedig Nagymamáék tanították a Baár-Madas gimnáziumban.

Így esett, hogy 1963. január 13-án megjelent a Kende utcai lakásban Gábor, a hóna alatt egy „Bonbon” feliratú desszertes dobozzal, benne a csapattal. Kis kihagyásokkal 58 évig (!) játszottunk egymással és kiváló barátainkkal-sporttársainkkal; csak a törzsgárdát sorolom, a csatlakozás sorrendjében: Paczona Zoli, Lovász János, Asbóth Bence, Kubinyi Miklós, Szalóczy Paja, majd a következő generációból Takács Dávid, akinek (is) köszönhetően 2019-ig teljes lendülettel, évi 3-5 fordulóval zajlott a bajnokság. Közben a nagyon távoli - remélhetőleg az előírásoknak megfelelő méretű – pályákra távozott Ádám öcsém, Zakariás Pisti sógorom és Patay Zsiga barátunk, akivel Kenyában játszottuk az első meccsünket. A tavalyi, meg az idei évfordulós verseny sajnos már elmaradt. Azért egy Kemény-Tóth rangadó mindig esemény volt.

És hogy miért Sányi? Harmadikban a „gyakorlati foglalkozásnak” nevezett órán levetítettek nekünk egy munkavédelmi oktatófilmet. Egy trehány szakiról szólt, aki egy létra tetején szerelt valamit, és nem volt biztosítva. Jött egy kolléga és felkiabált neki: „*Te Sanyi, viszem a létrát!!!*” - az meg ott maradt lógva. Gurultunk a röhögéstől, ahogy csak a 16 évesek tudnak, és attól kezdve mindketten Sanyinak (Sanyónak, Sanyának, Sányinak, Sanyikának) szólítottuk és címeztük egymást.

Másodiktól kezdve már egy padban ültünk, és szenvedélyesen versenyeztünk a humán- és reáltantárgyak jegyeiben (jegyzőkönyvet is vezettünk), meg az év végi osztályzatokban. Általában mindenben elképzelhető és elképzelhetetlen dologban versenyeztünk; hamar kiderült, hogy az abszolút osztályelső mögött nekem – fogamat összeszorítva – az ezüstért kell küzdenem; az végül is sikerült. Leérettségiztünk, és attól kezdve is elválaszthatatlanok maradtunk. Nyaranta egy-két hetet töltöttem Keményéknél Balatonakarattyán: ott kapura rúgásban versenyeztünk két pár strandpapucs között, miközben én Gábor bácsi és Éva néni nagyvonalú vendéglátását élveztem.

Az egyetemen útjaink szakmai tekintetben szétváltak: Gábor a Bölcsészkaron végzett és nyelvész lett – nem is akármilyen, Miskolcon tanszékvezető, majd emeritus professzor. A részleteket majd a szakmabeliek elmondják – megírják. Magam az Orvosegyetemet választottam, majd pályát módosítottam – de ez az emlékezés (még) nem rólam, hanem kettőnkről szól, hiszen a szoros barátság nemcsak hogy megmaradt, hanem meg is erősödött.

Ennek némi családi vonatkozása is volt, mivel úgy alakult – mondjuk, hogy úgy hozta a sors – hogy Gábor Nóra húgom osztálytársát, Sulyok Katit vette feleségül; az sem tegnap volt. Nóra – Anya teljes támogatásával, sőt lelkes közreműködésével – 1970. március 7-én házibulit szervezett (Anya persze „zsúrnak” hívta). Voltunk vagy húszan, én már persze Katival (a Baloggal, nem a Sulyokkal), ők meg addig-addig lassúztak a félhomályban, hogy egészen összebarátkoztak.

Ott voltunk persze egymás esküvőjén, aztán meg a gyerekeinkén is; az unokáinkén... hát azt még meg kell élni. Szegény barátom azokról már lemaradt; az én esélyeim is elég gyengék.

Csaknem 50 éve hetente legalább 2-3-szor beszélünk telefonon, számtalanul töltöttünk hol náluk, hol nálunk igen kellemes estéket, a Balatonon, Leányfalun, Tahiban is.

Együtt drukoltunk végig 14 foci-VB-t, ugyanannyi olimpiát, számtalan BEK-, majd BL-meccset és még a fene tudja mit; például az összes amerikai elnökválasztást (mindegyikre fogadtunk!) 1964-től 2020-ig.

Utazgattunk is együtt: 1977-ben (második európai kirándulásunkon) négyesben Brüsszelben, Londonban, Párizsban, aztán 1994-ben kettesben – Gyuri barátunk, volt osztálytársunk meghívására; hálátlanság lenne meg nem emlékezni róla - Los Angelesben, Las Vegasban, San Franciscóban jártunk.

Együtt hitetlenkedtünk lelkesen 1989. június 16-án a Hősök terén, hogy ez megtörténhetett, aztán ugyanúgy 2016-ban, vén fejjel, csalódottan, hogy megtörtént, ami történt.

Közben születtek gyerekeink (négyen), unokáink is; utóbbiak szám szerint egyelőre tízen.

Múltak az évek (ahogy a „Tanúban” mondják) – és mindkettőnknek megcsinálták (ugyanott) a minden magyar állampolgárnak alanyi jogon kijáró három-eres coronaria-bypass műtétet.

Orvosi részletekről inkább nem írnék: részben, mert Gábor háziorvosa B. Kati volt, másrészt engem is köt a titoktartás, harmadrészt meg túl fájdalmas lenne.

A végét úgyis ismeri, akinek kell: küzdött, ahogy kellett, és ahogy hozzá méltó volt, aztán március 7-én délben hagyott itt minket. A kórházba még magával vitt egy korrektúrát; hogy befejezte-e, nem tudom. 5-én beszélünk utoljára telefonon.

Eddigi (majdnem - de várjuk ki a végét) 73 éves pályafutásom alatt nem adatott meg találkoznom olyan széleskörűen tájékozott, művelt, remek humorérzékű, és nem utolsósorban olyan fenomenális memóriájú emberrel, mint Kemény Gábor. Büszke vagyok rá, hogy a barátja lehettem.